

Grŵp Trawsbleidiol ar Fenywod
Merched a gofal di-dâl
Dydd Gwener 9 Mehefin 2023, trwy Zoom, 11:30-12:30

Mynychwyr:

Sian Gwenllian MS
Jane Dodds MS
Sioned Williams MS
Claire Morgan, Gofalwyr Cymru (Siaradwr)
Abi Thomas, Plaid Cymru
Alison Parken, Ysgol Busnes Caerdydd
Jane Fenton-May, Cynulliad Merched Cymru
Carwen Wynne Howells, Soroptimydd Rhyngwladol Cymru De
Chris Dunn, Diverse Cymru
Christina Tanti, Cydraddoldeb Hiliol yn Gyntaf
Debbie Shaffer, FTWW
Megan Thomas, Anabledd Cymru
Katy Styles, Ymgyrch Rydym yn Gofalu
Amyneidd Bentu, Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol
Beca Roberts
Sarah Thomas, FfCSYM
Stephanie Grimshaw
Tanya Harrington, Stonewall Cymru
Tomos Evans, Chwarae Teg
Wythnosau Sophie
Hade Turkmen, Oxfam Cymru
Rhianydd Williams, TUC Cymru
Kirsty Rees
Jessica Laimann, WEN Cymru

Ymddiheuriadau:

Peredur Owen Griffiths MS
Rachel Minto, Merched yn Ewrop (Cymru)
Jackie Jones, Merched yn Ewrop (Cymru)
Nancy Lidubwi, Bawso

1	<p>Croeso, Ymddiheuriadau, Cyflwyniad —Cadeirydd</p> <p>Croesawodd Sian Gwenllian MS bawb a dywedodd y byddai'r cyfarfod yn canolbwyntio ar fenywod a gofal di-dâl, gyda Claire Morgan, Cyfarwyddwr Gofalwyr Cymru, yn rhoi trosolwg o sefyllfa gofalwyr di-dâl yng Nghymru.</p>
2	<p>Rôl gofalwyr di-dâl yng Nghymru, Claire Morgan, Gofalwyr Cymru</p> <p>Rhoddodd Claire Morgan drosolwg o'r sefyllfa ar ofalwyr di-dâl yng Nghymru a thynnodd sylw at amgylchiadau penodol menywod. Roedd mwyafrif y gofalwyr di-dâl (58%) yng Nghymru yn fenywod. Ers y pandemig, mae nifer yr oriau gofal ar gyfartaledd yr oedd gofalwyr di-dâl yn eu darparu wedi cynyddu, gan arwain at werth cyffredinol o £10.6 biliwn o ofal di-dâl yng Nghymru. Yn anffodus, roedd gofalwyr di-dâl</p>

	<p>yn aml yn profi canlyniadau ariannol ac iechyd gwaeth. Roedd gofalwyr di-dâl ddwywaith yn fwy tebygol na'r rhai nad ydynt yn ofalwyr o ddioddef afiechyd, roedd 7 o bob 10 yn waeth eu byd yn ariannol oherwydd eu cyfrifoldebau gofalu ac roedd dros draean yn graddio eu hiechyd meddwl yn wael neu'n wael iawn. Gwaethygyd y problemau hyn gan ddiffyg ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau sydd ar gael a chymorth cyfyngedig ar gyfer egwyliau seibiant. Roedd costau byw cynyddol yn cael effaith sylweddol ar ofalwyr di-dâl, gyda 72% yn bryderus iawn am reoli eu costau misol.</p> <p>Yna amlinellodd Claire nifer o ofynion polisi yr oedd Gofalwyr Cymru yn ymgyrchu drostynt i wella sefyllfa gofalwyr di-dâl, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Craffu ar werthusiad Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant; • Cynllunio a buddsoddi mwy hirdymor mewn iechyd a gofal cymdeithasol, gyda gofal di-dâl • cydnabod a chynnwys; • Ymwybyddiaeth ymhlith y boblogaeth gyffredinol i wella adnabyddiaeth a chefnogaeth gofalwyr; • Gwell cydnabyddiaeth a chefnogaeth yn y GIG; • Cefnogaeth a hawliau mewn cyflogaeth; • Gwasanaethau lleol penodol i ofalwyr i gynnal eu rôl; • Gwell mynediad at seibiannau a seibiant gofalwyr; • Mynd i'r afael â chaledi ariannol; • Cynyddu lefel blaenoriaeth gofalwyr sy'n aros am driniaeth GIG; • Gwella mynediad at wybodaeth cymorth i ofalwyr ac Asesiadau Anghenion Gofalwyr trwy awdurdodau lleol.
<p>3</p>	<p>Trafodaeth a chwestiynau gan fynychwyr</p> <p>Diolchodd y Cadeirydd a'r mynychwyr i Claire Morgan am ei chyflwyniad craff a chodwyd nifer o gwestiynau a sylwadau:</p> <p>Dywedodd Jessica Laimann (WEN Cymru) fod Gofalwyr Cymru a RhCM Cymru yn cydweithio fel rhan o'r Ymgyrch Gwneud Gofal yn Deg, partneriaeth a oedd hefyd yn cynnwys Oxfam Cymru, Chwarae Teg, Race Council Cymru a TUC Cymru. Galwodd yr ymgyrch am fuddsoddiad strategol mewn gofal, gofal plant cyffredinol i bob plentyn o chwe mis oed, gwell tâl ac amodau ar gyfer gweithwyr gofal cymdeithasol a gofal plant a gwell adnabod a chefnogaeth i ofalwyr di-dâl. Gwahoddwyd pawb a oedd yn bresennol i ymuno â'r ymgyrch fel cefnogwr.</p> <p>Tynnodd Debbie Shaffer (FTWW) sylw at yr heriau sy'n wynebu gofalwyr di-dâl benywaidd o grwpiau oedran penodol, a allai wynebu heriau ychwanegol fel menopos ac a oedd mewn mwy o berygl o hunanladdiad. Roedd angen gwneud mwy i herio rhethreg niweidiol yn y cyfryngau yn pardduo pobl ar fudd-daliadau, gan gynnwys gofalwyr di-dâl a'r bobl yr oeddent yn eu cefnogi. Dywedodd Claire fod hunanladdiad yn bryder enfawr wrth weithio gyda gofalwyr di-dâl a bod staff yn derbyn hyfforddiant atal hunanladdiad ac adleisio pryderon ynghylch rhethreg niweidiol.</p> <p>Gofynnodd Jane Dodds MS a oedd Gofalwyr Cymru yn cael sgrysiâu ee gyda'r Ffederasiwn Busnesau Bach (FSB), Cydffederasiwn Diwydiant Prydain (CBI) ac</p>

	<p>undebau llafur ynghylch gofalwyr di-dâl a chyflogaeth. Dywedodd Claire eu bod wedi bod yn rhan o fwrdd crwn a drefnwyd gan Weinidog yr economi ar gydbwyso gofal di-dâl a chyflogaeth a'u bod yn sgwrsio â rhanddeiliaid perthnasol, gan gynnwys drwy eu prosiect Cyflogwyr i Ofalwyr. Roeddent hefyd wedi bod yn gweithio gyda Gyrfa Cymru a Gofal Cymdeithasol Cymru i gefnogi gofalwyr yn y gweithle.</p> <p>Cododd Sioned Williams MS y mater o oedi cyn rhoi cymorth i blant niwroamrywiol, a oedd yn aros am amser hir am asesiad a diagnosis. Ychwanegodd y Cadeirydd ei bod wedi cael ei chynghori y dylai plant allu cael cymorth tra'u bod yn aros am ddiagnosis, ond roedd ei phrofiad ei hun o gefnogi etholwyr yn awgrymu nad oedd hyn yn wir yn aml. Dywedodd Claire fod hyn wedi'i gadarnhau gan brofiad aelodau Gofalwyr Cymru a'u bod yn gweithio gyda Fforwm Rhieni sy'n Ofalwyr Cymru Gyfan i barhau i godi ymwybyddiaeth. Soniodd hefyd ei bod yn aml yn anoddach cael diagnosis i ferched. Ychwanegodd y Cadeirydd fod hyn yn cael ei gymhlethu gan ddiffyg darpariaethau Cymraeg ar gyfer plant y mae'r Gymraeg yn iaith gyntaf iddynt, a chadarnhaodd Claire fod hyn hefyd yn broblem i bobl sydd angen mynediad at ofal cymdeithasol.</p> <p>Ychwanegodd Jane Fenton-May fod yr anawsterau hyn hefyd yn effeithio ar bobl nad oedd Saesneg na Chymraeg yn famiaith iddynt. Dywedodd Claire fod holl adnoddau Gofalwr Cymru ar gael yn Gymraeg a Saesneg, eu bod wedi lansio adnoddau Pwyleg yn ddiweddar a'u bod yn bwriadu darparu deunyddiau pellach mewn Pwnjabeg, Wrddw ac Arabeg.</p> <p>Tynnodd Hade Turkmen (Oxfam Cymru) sylw at brosiect Caring Craftivism newydd a lansiwyd gan Oxfam Cymru a'r Ymgyrch Gofalwn. Dywedodd hefyd fod ymchwil yn awgrymu bod gofalwyr di-dâl yn aml yn dod i ben ag angen gwasanaethau gofal a chymorth eu hunain oherwydd pwysau eu rôl sut, a bod gan wasanaethau cymdeithasol rôl hollbwysig i'w chwarae wrth gefnogi gofalwyr di-dâl. Ychwanegodd Claire fod Gofalwyr Cymru yn gweithio gydag Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru ar y prosiect Care Aware i sicrhau bod gofalwyr di-dâl yn cael eu cydnabod fel gweithwyr proffesiynol yn eu rhinwedd eu hunain. Roeddent hefyd wedi bod yn darparu hyfforddiant i weithwyr cymdeithasol i'w galluogi i gefnogi gofalwyr yn well. Yn gyffredinol, roedd yn hanfodol cydnabod heriau gwaith gofal di-dâl a sicrhau bod gofalwyr di-dâl yn gallu cael gafael ar y cymorth yr oedd ei angen arnynt.</p>
<p>4</p>	<p>Diweddariad gan Grŵp Merched yn Ewrop (Cymru).</p> <p>Dywedodd y Cadeirydd y derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Grŵp ac y byddai diweddariad fideo yn cael ei ddosbarthu ar ôl y cyfarfod.</p>
<p>5</p>	<p>UFA</p> <p>Dyddiad y cyfarfod nesaf: 14 Gorffennaf 2023. Dywedodd y Cadeirydd y byddai'r cyfarfod yn dychwelyd at y pwnc menywod yn y system gyfiawnder, gyda chyflwyniad gan Dr Robert Jones, cyd-awdur. <i>System Cyfiawnder Troseddol Cymru: Ar yr Ymyl Jagged</i>, ar ei ganfyddiadau ar ddatganoli pŵer dros gyfiawnder a phlisma i sicrhau bod y system gyfiawnder yn gweithio'n well i fenywod yng Nghymru.</p>

